

Funded by
the European Union

Zyra e Kryeministrit-UredPremijera-Office of the Prime Minister
Zyra për Qeverisje të Mirë/Kancelarija za Dobro Upravljanje
/Office on Good Governance

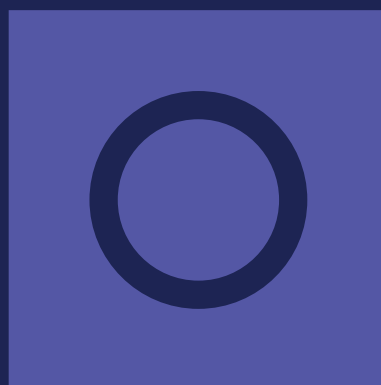
KOSOVA
GJITHËPËRFSHIRËSE
INCLUSIVE KOSOVO|UKLJUÇIVO KOSOVO

Godina | 2022

GODINA OSOBA SA INVALIDITETOM

Jednake mogućnosti za sve

KALENDAR AKTIVNOSTI ZA 2022. GODINU

“Kalendar aktivnosti za 2022 Godinu” izrađen je uz finansijsku podršku Evropske Unije.
Njegov sadržaj je isključiva odgovornost HANDIKOS-a i KDU-a i ne
odražava nužno stavove Evropske unije.”

Funded by
the European Union

Zyra e Kryeministrit-UredPremijera-Office of the Prime Minister
Zyra për Qeverisje të Mirë/Kancelarija za Dobro Upravljanje
/Office on Good Governance

UKLJUČIVO KOSOVO
PROJEKAT PODRŽAN OD KANCELARIJE EU NA KOSOVU
2022. GODINA

OSOBA SA INVALIDITETOM

Jednake mogućnosti za sve

KALENDAR AKTIVNOSTI ZA 2022. GODINU

Prosinac, 2021.

1. IZVRŠNI SAŽETAK

Osobe sa invaliditetom na Kosovu smatraju da uprkos svim merama koje su preduzete poslednjih godina s ciljem poboljšanja njihovog života, ipak nastavljaju i dalje da se suočavaju sa raznim izazovima u svim životnim aspektima koji im onemogućavaju dostojanstven život i ostvarivanju njihovih prava zajemčena Ustavom i drugim pravnim aktima Republike Kosovo. Unapređenje standarda prava osoba sa invaliditetom na Kosovu može se ostvariti uz posvećenost i garancije Vlade, Skupštine i lokalnih institucija u poboljšanju zakonskog okvira za prava i slobode osoba sa invaliditetom.

Da bi postigla ovaj napredak, Skupština Republike Kosovo je 3. decembra 2020. godine – povodom Međunarodnog dana osoba sa invaliditetom održala sednicu parlamenta u pogledu položaja osoba sa invaliditetom na Kosovu, i tom prilikom poslanici Skupštine Republike Kosova su jednoglasno usvojili Rezoluciju o pravima osoba sa invaliditetom, kojom se obavezuju da:

1. Skupština Republike Kosovo biće angažovana u unapređenju ustavnog i zakonskog okvira za garantovanje i zaštitu prava osoba sa invaliditetom u Republici Kosovo.
2. Ovlašćene institucije predlože ustavni amandman za ugrađivanje Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom, u članu 22. Ustava Republike Kosovo, kao međunarodni instrument direktno primenljiv u Republici Kosovo.
3. 2022. godina proglašuje se godinom osoba sa invaliditetom u Republici Kosovo.

S tim u vezi, uporedo sa unapređenjem pravnog okvira, ugrađivanje Konvencije UN o pravima osoba sa invaliditetom u Ustavu Republike Kosovo zajedno sa drugim konvencijama je itekako važno. Na tom načinu, Kosovo će unaprediti na ustavnom nivou standarde koji su utelovljeni u ovoj Konvenciji, na osnovu kojih su definisane zakonske obaveze države strane ugovornice ove konvencije u promovisanju i zaštiti prava osoba sa invaliditetom. Svrha ove Konvencije jeste da promoviše, štiti i osigura puno i ravnopravno uživanje svih ljudskih prava i osnovnih sloboda od strane svih osoba sa invaliditetom i da promoviše poštovanje njihovog urođenog dostojanstva. To se može postići inicijativom i predlogom nadležnih institucija ispred Skupštine Republike Kosovo za ustavni amandman s ciljem ugrađivanja Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom, u članu 22. Ustava Republike Kosovo.

Jednako važno je i proglašenje 2022. kao godinu osoba sa invaliditetom, u toku koje će se preduzeti konkretni koraci za poboljšanje položaja osoba sa invaliditetom. U tom pogledu, lokalne institucije zajedno sa organizacijama osoba sa invaliditetom, civilnim društvom u punoj će saradnji i koordinaciji izraditi plan aktivnosti, koji će obuhvatiti konkretne mere i različite aktivnosti vezane sa pitanjima koje su direktno povezane sa unapređenjem životnih uslova i standarda osoba sa invaliditetom koji će se realizovati tokom 2022. Vredi napomenuti da će 2022. godina imati za cilj podizanje svesti društva uopšte gledano u našoj zemlji.

S ovim korakom, Republika Kosovo izražava svoju spremnost i političku volju, ponovo potvrđujući svoju odgovornost da poštuje i ispunjava međunarodne obaveze koje obezbeđuju ostvarivanje svih osnovnih, univerzalnih i neotuđivih prava za sve građane u zemlji, uključujući izveštavanje ispred međunarodnih mehanizma za sprovođenje dotičnih dokumenata i politika.

Definicija invaliditeta prema kosovskom zakonodavstvu i me unarodnoj konvenciji

Član 1 konvencije Ujedinjenih Nacija o pravima osoba sa invaliditetom (KPOI) definiše osobe sa invaliditetom prema sledećem: "Osobe sa invaliditetom uključuju i one koji imaju dugoročna fizička, mentalna, intelektualna ili čulna oštećenja koja u interakciji sa raznim preprekama mogu ometati njihovo puno i efikasno učešće u društvu na jednakoj osnovi sa drugima".

Zakonodavstvo koje je na snazi na Kosovo daje sledeću definiciju: "ograničena sposobnost je ograničenje pristupa i običnih aktivnosti u svakodnevnom životu jedne osobe, kao posledica fizičkog, čulnog ili mentalnog oštećenja, koja njega sprečavaju da učestvuje u svakodnevnom redovnim aktivnostima."

Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima osoba sa invaliditetom (2006) je napisana na 6 jezika (engleski, francuski, ruski, arapski, kineski i španski), dok u prevodima na drugim jezicima mora se koristiti izrazi koji su prihvatljivi od strane zajednica samih osoba sa invaliditetom. Prevod na albanski jezik uradila je Albanska Fondacija za prava osoba sa invaliditetom, i s ovim prevodom Konvencija je objavljena na veb stranici UN. Bilo koja druga terminologija za osobe sa invaliditetom neprihvatljiva je kako za osobe sa invaliditetom tako i za organizacije koje ih zastupaju.

Vladine institucije, parlament, organizacije osoba sa invaliditetom, civilno društvo i mediji su obavezne da preduzmu slede e radnje.

Zdravlje, obrazovanje, zapošljavanje, pristupačnost, odgovarajući uslovi života i socijalna zaštita, učešće u kulturom životu i sport su samo neka od pitanja i izazova sa kojima se svakodnevno suočavaju osobe sa invaliditetom na Kosovu, a koja direktno utiču na njihovim životima, dok su ista identifikovana na osnovu raznih međunarodnih i domaćih izveštaja. Stoga, u cilju unapređenja prava osoba sa invaliditetom odabrana je intervencija sa konkretnim aktivnostima i predlozima. Brojni su razlovi iza tog obrazloženja.

1 – ZDRAVLJE

Odgovarajuće, pristupačne i priuštjljive zdravstvene usluge na primarnom, sekundarnom i tercijarnom nivou su od suštinskog značaja za izjednačavanje mogućnosti za osobe sa invaliditetom. Svaka osoba ima pravo na jednak zdravstveni tretman, ali to ne znači ograničavanje na samo usluge tretmana od strane zdravstvenog osoblja već i olakšavanje pristupa zdravstvenim uslugama. Takve usluge treba da obuhvataju zdravstvene usluge lekara i medicinskih sestara u bolničkoj, ambulantnoj nezi ili nezi u zajednici i specijalizovanu zdravstvenu zaštitu na radom mestu. Osobe

sa invaliditetom imaju pravo da uživaju najviši mogući standard zdravlja bez diskriminacije na osnovu invalidnosti, da im se pružaju potrebne zdravstvene usluge na osnovu invalidnosti, uključujući ranu i pravovremenu identifikaciju i intervenciju u zavisnosti od slučaja, kao i usluge koje su osmišljene da minimiziraju i spreče pogoršanje invaliditeta, uključujući decu i stare; dotične zdravstvene usluge treba pružati što je moguće bliže zajednicama ovih lica, uključujući i ruralna područja; od radnika zdravstvenog sektora takođe treba zahtevati da obezbede zdravstvenu negu osobama sa invaliditetom istoga kvaliteta koju pružaju i drugima, kao i da podižu svest o pravima, dostojanstvu, autonomiji i potrebama osoba sa invaliditetom kroz obuku i proglašavanje etičkih standarda za zdravstvenu negu bilo u javnom ili privatnom sektoru, jer kada su u pitanju osobe sa invaliditetom potrebe za zdravstvenim uslugama su češće, neophodnije i hitnije, stoga imajući sve to na umu osobe sa invaliditetom ne dobijaju odgovarajući zdravstveni tretman.

2 – OBRAZOVANJE

Svaka osoba ima pravo na osnovno obrazovanje i ustavno je pravo da javne institucije obezbede svakoj osobi jednake mogućnosti na obrazovanje, u skladu sa posebnim potrebama tih lica, prema tome obrazovanje ima veliki uticaj na životima osoba sa invaliditetom. Institucije moraju poštovati pravo osoba sa invaliditetom na obrazovanje. Da bi se ovo pravo ostvarilo bez diskriminacije i na osnovu jednakih mogućnosti, mora se garantovati sveobuhvatan sistem obrazovanja. Osobe sa invaliditetom ne smeju biti isključene iz opšteg obrazovnog sistema na osnovu invalidnosti, a to posebno važi za decu sa smetnjama u razvoju i invaliditetom koja takođe ne bi trebala biti isključena iz sistema besplatnog obrazovanja, osnovnog obrazovanja ili srednjeg obrazovanja na osnovu invalidnosti. U cilju ostvarivanja ovog prava, Institucije treba da preduzmu odgovarajuće mere za zapošljavanje nastavnika, uključujući nastavnike sa invaliditetom koji su kvalifikovaniji za obrazovanje dece na znakovnom jeziku i/ili Brajevom pismu, kao i za obuku stručnjaka i osoblja za rad na svim nivoima obrazovanja. Takva obuka treba da uključi podizanje svesti o invalidnosti i primenu odgovarajućih kognitivnih i alternativnih sredstava, komunikacionih alata i formata, obrazovnih tehnika i materijala za podršku osobama sa invaliditetom. U tom cilju, nadležne institucije će garantovati pružanje razumnog smeštaja za osobe sa invaliditetom.

3 – ZAPOŠLJAVANJE

Još jedno Ustavom Republike Kosovo zajemčeno pravo je pravo na rad. Ovim pravom se osobama sa invaliditetom omogućava da vode i razvijaju svoj život radeći slobodno po izboru u prihvaćenim radnim mestima tržišta rada i u radnom okruženju koji je otvoren i dostupan osobama sa invaliditetom. Trenutno stopa zaposlenosti osoba sa invaliditetom u zemlji je veoma niska, shodno tome neophodno je kreirati i osnažiti politike za povećanje zaposlenosti. Institucije trebaju priznati pravo na rad osobama sa invaliditetom, slično ostalom delu stanovništva, na načinu što će osigurati da se osobama sa invaliditetom obezbedi razuman smeštaj na radnom mestu; da promovišu programe profesionalne rehabilitacije za zadržavanje posla i obezbeđivanje programa vraćanja na posao osoba sa invaliditetom. Takođe moramo štititi i podsticati ostvarivanje prava na rad, uključujući i one osobe koje postanu invalidi tokom rada, tako što će se preduzeti odgovarajući koraci izbegavajući svaku vrstu diskriminacije pružajući jednake mogućnosti svima. Na Kosovu, iako je

na snazi Zakon o profesionalnom osposoljavanju, prekvalifikovanju i zapošljavanju osoba sa invaliditetom, taj se zakon i dalje pravilno ne sprovodi.

4 – PRISTUPA NOST

Pristup je preduslov za učešće u svi društvim i privredinim sferama. U našoj zemlji postoje velike prepreke koje onemogućavaju osobama sa invaliditetom da uživaju jednake mogućnosti sa ostalim građanima. U cilju omogućavanja samostalnog života i punog učešća osoba sa invaliditetom u svim sferama života, institucije moraju preduzeti odgovarajuće mere da osobama sa invaliditetom obezbede ravnopravno sa drugima pristup fizičkom okruženju, prevozu, informacijama i komunikacijama, uključujući informacione i komunikacione tehnologije i sisteme, kao i drugim pogodnostima i uslugama koje su otvorene odnosno koje stoje na raspolaganju javnosti, kako u urbanim tako i u ruralnim sredinama. Te mere uključuju između ostalog: zgrade, puteve, prevozna sredstva i druge pogodnosti u zatvorenom i na otvorenom prostoru, uključujući škole. U Republici Kosovo postoji Administrativno uputstvo o tehničkim uslovima izgradnje objekata za pristup osobama sa invaliditetom, i ukoliko bi ovo administrativno uputstvo bilo uzeto u obziru, situacija na terenu bi bila povoljnija za osobe sa invaliditetom.

5 – ODGOVARAJU I USLOVI ŽIVOTA I SOCIJALNA ZAŠTITA

Zakonska obaveza je da se prizna pravo osobama sa invaliditetom na odgovarajući životni standard za njih i njihovu porodicu, uključujući odgovarajuću ishranu, odeću i smeštaj, kao i na stalno poboljšavanje uslova života preduzimajući odgovarajuće korake radi očuvanja i unapređivanja ovog prava bez diskriminacije na osnovu invaliditeta. Slično, Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima osoba sa invaliditetom jasno ističe obaveze za države strane ugovornice o priznavanju prava osoba sa invaliditetom na odgovarajući životni standard, uključujući odgovarajuću ishranu, odeću, smeštaj, zapošljavanje, kao i osiguranje penziju kao međunarodni standardi i obaveze. Javne institucije treba da se posvećeno angažuju da svakom licu garantuju mogućnost da utiču na odlukama koje se odnose na sredinu u kojoj živi, obezbeđujući tako društveno blagostanje pružajući iste uslove ravnopravno s drugim građanima Republike Kosovo.

6 – KULTURA I SPORT

Učešće u kulturnom životu i sportu ima izuzetno važnu ulogu u omogućavanju osobama sa invaliditetom da se druže sa vršnjacima, da budu deo različitih timova i aktivnosti šta čini da se osećaju nediskriminisanim. Iz tog razloga, lokalne institucije trebaju da priznaju pravo osobama sa invaliditetom da ravnopravno sa drugima učestvuju u kulturnom životu u zemlji i preduzeće sve odgovarajuće mere kako bi obezbedile da osobe sa invaliditetom imaju pristup materijalima kulturnog sadržaja u oblicima koji su im pristupačni; imaju pristup televizijskim programima, filmovima, pozorištu i drugim kulturnim aktivnostima u oblicima koji su im pristupačni; imaju pristup mestima za izvođenje predstava ili pružanje usluga kulturnog sadržaja, kao što su pozorišta, muzeji, bioskopi, biblioteke i turističke agencije i, po mogućnosti, pristup spomenicima i znamenitostima od nacionalnog kulturnog značaja. Institucije moraju preduzimati odgovarajuće mere kako bi omogućile

da osobe sa invaliditetom imaju mogućnost da razvijaju i iskoriste svoje kreativne, umetničke i intelektualne potencijale, ne samo za svoje potrebe, već i za obogaćivanje društva. Osobe sa invaliditetom imaju pravo, ravnopravno sa drugima, na priznavanje i podršku njihovom specifičnom kulturnom i jezičkom identitetu, uključujući jezik znakova i kulturu osoba oštećenog sluha. Da bi se osobama sa invaliditetom omogućilo da ravnopravno sa drugima učestvuju u rekreativnim i sportskim aktivnostima, kao i onima u slobodno vreme, institucije trebaju preduzeti odgovarajuće mere kako bi podstakle i unapredile učešće osoba sa invaliditetom, u najvećoj mogućoj meri, u vodećim sportskim aktivnostima na svim nivoima; obezbedile da osobe sa invaliditetom imaju mogućnost da organizuju, razvijaju i učestvuju u specifičnim sportskim i rekreativnim aktivnostima invalidnosti, i u tom cilju će podsticati obezbeđivanje, ravnopravno sa drugima, odgovarajuće nastave, treninga i sredstava. Pravo na održavanje kulturnih i sportskih aktivnosti ostvarivaće se obezbeđivanjem pristupa osobama sa invaliditetom u sportskim, zabavnim i turističkim terenima obezbeđujući da deca sa invaliditetom imaju ravnopravan pristup sa ostalom decom u učešću u igri, rekreaciji i aktivnostima u slobodno vreme, kao i sportskim aktivnostima, uključujući i one aktivnosti u okviru škole.

7. PRAVDA I BEZBEDNOST

Pravosudne institucije treba da obezbede efikasan pristup pravdi ravnopravno sa drugim licima, uključujući odgovarajuće proceduralna prilagođanja shodno okolnostima odnosno osobe, kako bi im se olakšalo efikasno obavljanje dužnosti direktnih i indirektnih učesnika, kao i uloge svedoka, u svim sudskim postupcima, kako u istražnom tako i u drugim preliminarnim fazama postupka. Da bi se osobama sa invaliditetom obezbedio efikasan pristup pravdi, relevantne institucije unapređivaće odgovarajuću obuku namenjenu licima zaposlenim u oblasti pravosuđa, uključujući policiju i zatvorsko osoblje.

2.CILJ – 2022. GODINA OSOBA SA INVALIDITETOM

U cilju unapređenja prava osoba sa invaliditetom, Skupština Kosova je decembra 2020. godine usvojila rezoluciju kojom se, između ostalog, podržava predlog da 2022. bude proglašena kao godina osoba sa invaliditetom, dok je premijer Aljbin Kurti potvrdio i obećao da će se 3. decembra 2021. zvanično proglasiti da 2022. bude godina osoba sa invaliditetom. Istovremeno, zatraženo je da organizacija osoba sa invaliditetom blisko saraduju sa nadležnim ministarstvima na izradi plana aktivnosti s naslovom „kalendar aktivnosti za 2022. godinu“.

Kancelarija za dobro upravljanje (KDU) preuzela je izradu „kalendara aktivnosti za 2022. godinu“ kao podrška projektu „uključivo Kosovo“, kojeg finansira Kancelarija EU na Kosovu.

Vredi napomenuti da je kalendar aktivnosti za 2022. godinu zasnovan na rezultatima zajedničkog rada između predstavnika sledećih organizacija osoba sa invaliditetom, HandiKOS, Kosovsko udruženje gluvih i nagluvih, Kosovsko udruženje slepih i slabovidnih osoba, Daunov sindrom Kosovo, kosovski forum autizama i invalidnosti, kao i predstavnika Ministarstva zdravlja (MZ), Ministarstva obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija (MONTI), Ministarstva finansija, rada i transfera (MFRT), Ministarstva kulture, omladine i sporta (MKOS), Ministarstva za administraciju lokalne samouprave (MALU), Ministarstva životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture (MŽSPPI), Ministarstva pravde (MP) i policije Kosova (PK).

Vlada Kosova, ministarstva kao i gorenavedene organizacije proglašenjem 2022. kao godina osoba sa invaliditetom, imaće za cilj mobilizaciju sopstvenih resurasa kako bi utrli put za jedno Kosovo bez prepreka i da osnaže osobe sa invaliditetom kako bi bili u stanju da uživaju svoja prava i da u potpunosti učestvuju u svim društvenim sferama.

Cilj tokom 2022. godine biće da Kosovo postigne napredak u garantovanju prava svim osobama sa invaliditetom na Kosovu, bez obzira na pol, boju kože ili etničko poreklo, veroispovest ili ubeđenje, životno doba ili seksualnu orijentaciju, da uživaju svoja ljudska prava, imaju jednake mogućnosti i jednak pristup učešća u društvu.

Kalendar aktivnosti za 2022. godinu uzima u obzir raznolikost osoba sa invaliditetom uključujući i one koji imaju dugoročna fizička, mentalna, intelektualna ili čulna oštećenja koja su neretko nevidljiva, prema tome ovaj kalendar sadrži u sebi ambiciozan skup aktivnosti iz različitih oblasti s brojnim prioritetima koje uz blisku saradnju između kosovskih institucija i organizacija koje predstavljaju osobe sa invaliditetom trebaju biti ostvarene tokom 2022. godine.

Osobe sa invaliditetom biće u centru pažnje tokom 2022., godina ta koja se odnosi i na podizanje svesti o pravima osoba sa invaliditetom na potpunu ravnopravnost i učešće u svim sferama. Radi se o rešavanju pitanja prepreka sa kojima se suočavaju osobe sa invaliditetom, gde god da se pojave. Godina 2022. je takođe vezana za podizanje svesti da je invalidnost zabrinutost svih nas.

3. AKTIVNOSTI ZA 2022. GODINU RASPOREĐENE PREMA KOMPONENTAMA

KOMPONENTE

Kalendar aktivnosti sačinjen je od sedam komponenti na osnovu rezultata koji se žele postići:

Komponenta 1 – Zdravlje

Komponenta 2 – Obrazovanje

Komponenta 3 – Zapošljavanje

Komponenta 4 – Pristupačnost

Komponenta 5 – Odgovarajući uslovi života i socijalna zaštita

Komponenta 6 – Kultura i Sport

Komponenta 7 – Pravda i bezbednost

Aktivnosti u sklopu svake komponente su prema sledećem:

KOMPONENTA 1 – ZDRAVLJE

Zakonodavstvo

Radnje koje će se preduzeti u oblast zakonodavstva u ostvarivanju prava osoba sa invaliditetom na kvalitetne zdravstvene usluge:

- Ministarstvo zdravlja predlaže Vladi Kosova da usvoji podzakonski akt Ministarstva zdravlja za vrste besplatnih pomagala za paraplegičare i tetraplegičare, koji služe za kretanje, prevenciju i pomoć, a koji se zasniva na Zakonu o statusu i pravima osoba sa paraplegijom i tetraplegijom;
- Da se stvore uslovi za pružanje informacija na jeziku znakova u zdravstvenim ustanovama;
- Ministarstvo zdravlja u saradnji sa KBCK donosi odluku o osnivanju spinalne jedinice za lica sa povredama kičmenog stuba u okviru KBCK u Prištini;

AKTIVNOST 1.1.

Period: januar – decembar 2022. godine

- Ažurirati listu esencijalnih lekova sa potrebama predlaženim od strane organizacije osoba sa invaliditetom (OOI). Jedan predstavnik OOI treba biti član radne grupe za ažuriranje esencijalne liste lekova.

Potrebni resursi:

Formiranje savetodavnog tima s predstavnicima osoba sa invaliditetom i službenicima Ministarstva zdravlja koji će sazvati radne sastanke radi planiranja i utvrđivanja potrebnih lekova koji se zatim stavljaju u spisak pre dostavljanja radnoj grupi u okviru Ministarstva zdravlja koja će ih usvrstati u esencijalnu listu lekova.

AKTIVNOST 1.2.

Period: januar – decembar 2022. godine

- Na ulazu (prijemnicama) u zdravstvenim ustanovama (GCPM – glavnim centrima porodične medicine i hitne pomoći u regionalnim bolnicama i KBCUP) postavljanje monitora koji oglašavaju informacije na jeziku znakova za gluve osobe i dežurni broj telefona koji pomoću „tablet računara“ pruža „onlajn“ usluge tumačenja jezika znakova u slučajevima kada se gluve osobe obraćaju zdravstvenim ustanovama.

Potrebni resursi:

Udruženje gluvih i nagluvih Kosova će obezbediti tumače jezika znakova za izradu video-informacionog programa koji će se instalirati u informativnim monitorima dok će sredstva za nabavu i instaliranje osigurati Ministarstvo zdravlja. “Tablet računare/telefone” za zdravstvene ustanove obezbeđuje Ministarstvo zdravlja dok tumače jezika znakova Udruženje gluvih i nagluvih Kosova.

AKTIVNOST 1.3.

Period: januar – decembar 2022. godine

- Opremljivanje službe za neonatologiju/ginekologiju u sklopu KBCUP i svih regionalnih bolnica su uređajima koji omogućavaju ranu identifikaciju oštećenja/gubitka sluha. Uređaji omogućavaju preglede kod dece primenjivanjem metode OAE (otoakustične emisije) i BERA (akustički evocirani potencijali moždanog stabla). Više informacija o pregledima koji omogućavaju ranu detekciju oštećenja ili gubitka sluha kod dece možete pronaći na sledećem linku:

<https://newborn-hearing-screening.com/>

Potrebni resursi:

Ministarstvo zdravlja snosi troškove nabavke opreme za pregled i obuku zdravstvenih kadrova koji će koristiti gorenavedene uređaje. Više informacija, uključujući specifikacije i brošuru o “easyscreen” uređajima možete pronaći na sledećem linku:

<https://www.maico-diagnostics.com/products/oae/easyscreen>

AKTIVNOST 1.4.

Period: januar – decembar 2022. godine

- Opremljivanje službe za ginekologiju i akušerstvo u sklopu KBCUP i regionalnih bolnica sa hidrauličnim stolicama za ginekološke preglede i akušerstvo žena sa invaliditetom. Informacije o nesmetanom pristupu u sličnim zdravstvenim uslugama za žene sa invaliditetom možete pronaći na sledećem linku:

<https://nwadacenter.org/factsheet/accessible-medical-examination-tables-and-chairs>

Potrebni resursi:

Ministarstvo zdravlja snosi troškove nabavke hidrauličnim stolicama za pregled kao i njihovu distribuciju u KBCUP i regionalnim bolnicama.

AKTIVNOST 1.5.

Period: januar – decembar 2022. godine

- Formirati radnu grupu, koju sačinjavaju predstavnici relevantnih ministarstva (odnosno MZ, MONTI i MFRT), predstavnici udruženja OI i drugih interesnih skupina kako bi se osmislila formula koja bi omogućila finansiranje i proširenje neprekidnih usluga za osobe sa invaliditetom.

Komentar: ova aktivnost je planirana i u „sveobuhvatnom zakonu“ dakle ukoliko ovaj zakon bude usvojen ova aktivnost će se skinuti sa kalendara.

KOMPONENTA 2 –OBRAZOVANJE

AKTIVNOST 2.1.

Period: januar – decembar 2022. godine

- U cilju podizanja svesti o pravima osoba sa invaliditetom, na prvom času koji će se odvijati 3. decembra (povodom međunarodnog dana osoba sa invaliditetom), učenici osnovnog i nižeg srednjeg obrazovanja biće informisani o invaliditetu i položaju osoba sa invaliditetom na Kosovu. Ministarstvo obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija u saradnji sa organizacijama osoba sa invaliditetom će izraditi precizni materijal za prezentaciju ključnih pitanja vezano sa pravima osoba sa invaliditetom;

Poučni materijal treba da obuhvati vrste invalidnosti i specifične svake grupe, modele (dobrotvorni, zdravstveni, socijalni i model ljudskih prava).

Posebnu pažnju treba posvetiti da materijali budu pripremljeni prema uzrastu učenika.

Potrebni resursi: MONTI u saradnji sa opštinskim upravama za obrazovanje (OUO) i školama.

AKTIVNOST 2.2.

Period: januar – decembar 2022. godine

- Identifikovati 10 osnovnih i nižih srednjih škola u 10 opština i 5 viših srednjih škola u 5 opština koje nemaju fizički pristup za decu/učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom i izgraditi pristupne rampe.

Potrebni resursi:

MONTI u saradnji sa opštinskim upravama za obrazovanje (OUO) će odabrati škole, izraditi projekte za izgradnju i postavljanju pristupnih rampi.

AKTIVNOST 2.3.

Period: januar – decembar 2022. godine

- Povećani kapaciteti nastave na Brajevom pismu i „orijentaciju i mobilnost“ za slepu i slabovidnu decu u školama. MONTI će zaposliti dva nastavnika za čitanje i pisanje na Brajevom pismu i orijentaciju i mobilnost u Resursnom centru „Đeladin Deda“ i uz ovo angažovanje pružati podršku slepoj i slabovidnoj deci širom Kosova.

Potrebni resursi:

MONTI u saradnji sa Resursnim centrom “Đeladin Deda”.

AKTIVNOST 2.4.

Period: januar – decembar 2022. godine

- MONTI će pokrenuti proces izrade sinteze govora na albanskom jeziku, čime se slepim i slabovidnim osobama omogućava korišćenje digitalnih tekstova u skladu sa članom 11. Zakona o slepim licima.

Potrebni resursi: MONTI

AKTIVNOST 2.5.

Period: januar – decembar 2022. godine

- Akreditacija programa Brajevog pisma i pružanje obuke za nastavnike

Potrebni resursi: MONTI, Nacionalni autoritet za kvalifikacije (NAK), resursni centar “Đeladin Deda”

AKTIVNOST 2.6.

Period: januar – decembar 2022. godine

- 2.6.1. Povećanje broja zaposlenih asistenata u školama. Zaposleno 100 asistenata.
- 2.6.2. Zapošljavanje 3 (tri) asistenata za jezik znakova u Resursnom centru "Majka Tereza" u Prizrenu, za pružanje podrške deci sa oštećenim sluhom.

Potrebni resursi: MONTI u saradnji sa OUO i resursnim centrima.

AKTIVNOST 2.7.

Period: juni – avgust 2022

- Izrada plana za pružanje neformalnog obrazovanja u resursnim centrima za decu i mlade sa smetnjama u razvoju i invaliditetom.

Potrebni resursi: MONTI u saradnji sa stručnjacima, profesionalcima dotične oblasti kao i sa predstavnicima organizacija osoba sa invaliditetom (OOI).

AKTIVNOST 2.8.

Period: januar – decembar 2022. godine

- Funkcionalizacija i izgradnja kapaciteta timova za pedagoško ocenjivanje u opštinama vezano sa specifičnostima vrsta invalidnosti.

Potrebni resursi: MONTI u saradnji sa OOI će identifikovati potrebe koje se nadovezuju sa vrstama invalidnosti.

AKTIVNOST 2.9.

Koha: februar – decembar 2022. godine

- Izrada instrumenata za identifikaciju i procenu teškoća u učenju od strane školskih psihologa.

Potrebni resursi:

MONTI u saradnji sa odsekom za psihologiju Univerziteta Prištine "Hasan Priština", i uz podršku projekta Saveta Evrope 'INCLUDE' izraditi instrumenata i njihovo pilotiranje u školama kao i obuka školskih psihologa za upotrebu ovih instrumenata.

AKTIVNOST 2.10.

Period: januar – decembar 2022. godine

- Akreditacija znakovnog jezika kao drugi maternji jezik za nastavnike koji rade sa učenicima oštećenog sluha, roditeljima i drugim zainteresovanim za učenje jezika znakova.

Potrebni resursi:

MONTI u saradnji sa Udruženjem gluvih i nagluvih Kosova (UGK), stručnjacima Finske i resursnim centrom "Majka Tereza", će raditi na standardizaciju znakovnog jezika i odnosnog materijala za akreditaciju.

AKTIVNOST 2.11.

Period: januar – decembar 2022. godine

- Akreditacija kvalifikacije (5 nivoa) za tumače znakovnog jezika, pri čemu će MONTI izraditi program za ovu kvalifikaciju koja obuhvata: standard struke, nastavni plan, nastavni materijal kao i plan realizacije.

Potrebni resursi:

MONTI u saradnji sa relevantnim akterima

AKTIVNOST 2.12.

Period: januar – decembar 2022. godine

- Obuka direktora i nastavnika viših srednjih škola o pristupačnosti i obrazovanju učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom. MONTI na osnovu Okvira za inkluziju učenika sa invaliditetom u višim srednjim školama podučavati direktore o povećanju inkluzije, usmeravanja i osposobljavanja učenika sa invaliditetom za tržište rada.

Potrebni resursi:

MONTI u saradnji sa projektom Saveta Evrope "INCLUDE".

AKTIVNOST 2.13.

Period: januar – decembar 2022. godine

- Obuka nastavnika 25 škola o pristupačnosti i obrazovanju učenika sa invaliditetom.

Potrebni resursi:

MONTI u saradnji sa OOI

KOMPONENTA 3 – ZAPOŠLJAVANJE

Zakonodavstvo

- Primena Zakona i podzakonskih akata o profesionalnom osposobljavanju, rekvalifikovanju i zapošljavanju osoba sa invaliditetom. (Primena smernice za procenu preostale radne sposobnosti osoba sa invaliditetom i izdavanje UNIREF-a)

AKTIVNOST 3.1.

Period: februar – juni 2022. godine

- Odlukom premijera na osnovu Zakona o profesionalnom osposobljavanju, rekvalifikovanju i zapošljavanju osoba sa invaliditetom ustanove se obavezuju da tokom 2022. godine ispune kvotu zapošljavanja osoba sa invaliditetom.
- Shodno tome institucije se obavezuju da identifikuju broj osoba sa invaliditetom (OI) koje treba zaposliti, zatim izvršiti sistematizaciju radnih mesta i unutrašnju riorganizaciju za utvrđivanje radnih mesta za koje će raspisati konkurs, poštivati postupci procenjivanja i zaposliti OI.
- Preduzimanje mera za pristupačnost u institucijama za zaposlene osobe sa invaliditetom.

AKTIVNOST 3.2.

Period: juni 2014 – septembar 2022. godine

- Inspektorat za rad je dužan izvršiti kontrolu sprovođenja zakona za zapošljavanje OI od strane institucija.

Potrebni resursi:

Ministarstvo i inspektorat izdati cirkularno pismo za inspektore!

KOMPONENTA 4 – PRISTUPA NOST

AKTIVNOST 4.1.

Period: januar – decembar 2022. godine

4.1.1. Regulisati fizički pristup objektima/centrima za sticanje vozačke dozvole (zgrade u kojima se organizuju ispiti za sticanje vozačke dozvole);

4.1.2. U sklopu auto-škola treba da postoji namenjeno i adaptirano vozilo (sa pomoćnom opremom za vožnju) za osobe sa invaliditetom u svim opštinama Republike Kosovo;
Radna grupa za izradu AU o licenciranju auto-škola takođe treba da obuhvati pitanje pristupačnosti osoba sa invaliditetom (u zgradama i vozilima).

AKTIVNOST 4.2.

Period: januar – decembar 2022. godine

Snabdevanje Prištinskog aerodroma sa standardnim invalidskim kolicima koja se koriste u putničkoj kabini aviona za prebacivanje, smeštaj i premeštaj osoba sa invaliditetom, slično drugim aerodromima bilo u regiji ili šire;

4.2.2. Informativni šalter za putnike treba biti opremljen tablet računarem (I-Pad) za komunikaciju sa tumačem znakovnog jezika (ovaj uređaj omogućava kontakt sa službom tumača znakovnog jezika)

Potrebni resursi: Aerodrom Prištine će snositi sve troškove.

AKTIVNOST 4.3.

Period: januar – decembar 2022. godine

Međugradski saobraćaj, autobusi, obezbediti pristupačnost (prilagodba autobusa sa rampama, zvučnim najavama i informacijama) za osobe sa invaliditetom;

AKTIVNOST 4.4.

Period: januar – decembar 2022. godine

- U procesu licenciranja uključiti kriterijum da taksi agencije poseduju najmanje jedno prilagođeno vozilo (sa rampom/nagibom) koje omogućava prevoz osoba sa invaliditetom;

Potrebni resursi:

MŽSPPI će izdati cirkularno pismo u opštinama za uključivanje ovog kriterija za licenciranje taksi agencija.

AKTIVNOST 4.5.

Period: januar – decembar 2022. godine

U pet opština na Kosovu biće identifikovane prepreke i proceniće se pristupačnost otvorenog puta, javnog prostora ili trga, sa dizajnom i troškovima;

Potrebni resursi:

MŽSPPI i opštine u saradnji sa Ministarstvom za administraciju lokalne samouprave

AKTIVNOST 4.6.

Period: januar – decembar 2022. godine

- Izrada zvučne i vizualne/vizualno-svetlosne signalizacije s ciljem upozorenja, obaveštenja i snalaženja osoba sa invaliditetom i autizmom.

Potrebni resursi: MŽSPPI u saradnji sa opštinama

KOMPONENTA 5 – ODGOVARAJU I USLOVI ŽIVOTA I SOCIJALNA ZAŠTITA

AKTIVNOST 5.1.

Period: januar – decembar 2022. godine

- Carinski zakon i akciza Kosova, da obuhvati pratnju dece i odraslih sa smetnjama u razvoju i invaliditetom koji nemaju mogućnost da voze automobil i da se im omogući oslobođenje od plaćanja poreza i aksize prilikom uvoza automobila za ličnu upotrebe;

AKTIVNOST 5.2.

Period: februar – juni 2022. godine

- oslobođenje od plaćanja poreza i aksize za vozila udruženja osoba sa invaliditetom koja su pristupačna i prilagođena za pružanje usluga;

AKTIVNOST 5.3.

Period: juni 2022 – septembar 2022. godine

- Odobrenje i sprovedba nacrt zakona o ocenjivanju, priznavanju statusa, beneficijama i uslugama za osobe sa invaliditetom;

AKTIVNOST 5.4.

Period: februar – juni 2022. godine

- Restrukturiranje i ponovna izgradnja kapaciteta komisije za utvrđivanje invalidnosti i procene radne sposobnosti osoba sa invaliditetom;

Potrebni resursi:

OSTALE AKTIVNOSTI KOMPENENTE 5

A/A	Datum	Aktivnost	Odgovorna stranka
1.1	01. 03. - 31 .06.2022.	Usvajanje i sprovođenje Administrativnog uputstva kojim se reguliše smeštaj odraslih osoba sa intelektualnim smetnjama - mentalna retardacija. Istovremeno, objavljivanje i dostupnost vodiča i oblika rada za sprovedbu uputstva od strane institucija, licenciranih NVO-a i privatnog sektora.	MFRT/Departamenat socijalnih politika i porodice
1.2	01.05.-30. 10. 2022.	Izgradnja dva doma u zajednici, jedan za smeštaj odraslih osoba sa intelektualnim teškoćama i drugi za smeštaj napuštene i dece sa invaliditetom.	MFRT/Departamenat socijalnih politika i porodice
1.3	01.02.-01. 06. 2022.	Izrada Administrativnog uputstva o utvrđivanju pravila i postupaka za pokrivanje troškova obrazovanja i zdravstvene zaštite za decu sa smetnjama u razvoju i invaliditetom. Ovo uputstvo u skladu je sa zakonom 06/L-084 o zaštiti deteta.	MFRT/Departamenat socijalnih politika i porodice
1.4	01.01.–30. 06. 2022.	Zakona o ocenjivanju, priznavanju statusa, beneficijama i uslugama za OI podneti Vladi za usvajanje	MFRT/Kancelarija za pravna pitanja/Departamenat socijalnih politika i porodice
1.5	01.01. – 03. 2022.	Javni poziv za finansijsku podršku licenciranim NVO.	MFRT/Departamenat socijalnih politika i porodice

KOMPONENTA 6 – KULTURA I SPORT

AKTIVNOST 6.1. SPORT

Period: januar – decembar 2022. godine

6.1.1. Podrška sportskim programima za decu sa smetnjama u razvoju i invaliditetom i uključivanje sporta u sistemu obrazovanja dece sa smetnjama u razvoju i invaliditetom.

6.1.2. Stručno osposobljavanje sportskih instruktora za osobe sa invaliditetom (organizacije će u predlogu projekta identifikovati koji su to sportovi).

6.1.3. Nabavka sportske opreme za sport osoba sa invaliditetom pomoću predloga projekta.

6.1.4. Pokretanje inicijative osnivanja takmičenja u košarci u invalidskim kolicima (sa MKOS i Košarkaškim savezom).

6.1.5. Podrška u organiziranju regionalnog turnira u košarci u invalidskim kolicima (s jednom ekipe iz Albanije, Severne Makedonije, Crne Gore i Kosova).

6.1.6. Učešće osoba sa invaliditetom na Paraolimpijskim igrama kroz podršku programima za obuke sportista.

Potrebni resursi: departament sporta MKOS

AKTIVNOST 6.2. POZORIŠTE

Period: januar – decembar 2022. godine

6.2.1. Podrška u organizovanju pozorišnih predstava u znakovnom jeziku;

6.2.2. Uključivanje teme invalidnosti u program Narodnog pozorišta Kosova, kroz raspisivanje konkursa za scenarijo pozorišnih predstava s temom podizanja svesti o jednakim mogućnostima za sve.

Potrebni resursi: Departament kulture MKOS

AKTIVNOST 6.3. MUZEJ

Period: januar – decembar 2022. godine

6.3.1. Olakšati pristup osobama sa invaliditetom u kulturnim ustanovama (muzeji, galerije, pozorišta, bioskopi, koncertne sale, itd.) i pratiti njihove programe posredstvom uređaja savremene tehnologije.

6.3.2. Obezbeđivanje pristupa i opremanje muzeja (narodni muzej Kosova) sa monitorima za informisanje na znakovnom jeziku, od strane Ministarstva kulture.

6.3.3. Izrada i ponovno štampanje kataloga Narodnog muzeja Kosova na Brajevom pismu sa taktilnim slikama.

6.3.4. Opremanje Narodnog muzeja monitorom koji informiše u znakovnom jeziku. Postavljanje monitora se predlaže u kompleksu PL i u arheološkom muzeju Prizrena.

Potrebni resursi: MKOS

AKTIVNOST 6.4. IZGRADNJA KAPACITETA

Period: januar – decembar 2022. godine

Obuka i izgradnja kapaciteta za izradu, implementaciju i upravljanje projekata organizacija za osobe sa invaliditetom kao i osoba sa invaliditetom za apliciranje u javnim fondovima.

Potrebni resursi: MKRS

AKTIVNOST 6.5. BIBLIOTEKA

Period: januar – decembar 2022. godine

Funkcionalizacija i podrška biblioteke za slepe i slabovidne osobe.

Potrebni resursi: MKOS

AKTIVNOST 6.6. FILM

Period: januar – decembar 2022. godine

6.6.1. Organiziranje nedelje filma za osobe sa invaliditetom (s temom invalidnosti);

Postojeći svetski filmovi sa temom ili likovima sa invaliditetom da se prikazuju sedam dana u bioskopu koji omogućuje pristup osobama sa invaliditetom.

6.6.2. Objava konkursa za scenario dokumentarnog ili kratkometražnog filma s temom „Invalidnost“.

6.6.3. Ministarstvo kulture kao podržavalac “Dokufest-a” preporučiće direktorima ovog festivala prikazivanje dokumentarnih filmova s temom invalidnosti.

Potrebni resursi: MKOS

AKTIVNOST 6.7. OMLADINA

Period: januar – decembar 2022. godine

Podrška aktivnostima za mlade sa invaliditetom:

6.7.1. Organizovanje omladinskog kampa u kome će biti predstavljena kultura gluvih i nagluvih osoba i znakovnog jezika (uz inkluzivno učešće).

6.7.2. Podrška sportskim aktivnostima između mladih sa i bez invaliditeta.

6.7.3. Podrška „Kvizu znanja“ za mlade sa invaliditetom.

6.7.4. Podrška projekata kreativne i zanatske industrije.

6.7.5. Podrška programa obuke za mlade sa invaliditetom;

Podrška mladima sa invaliditetom biće obezbeđena kroz programe stručnog osposobljavanja za preduzetništvo i “meke veštine”. Ove programe obuke će finansirati MKOS.

6.7.6. Podrška mladima sa invaliditetom za samozapošljavanje

Potrebni resursi:

Mladi sa invaliditetom biće podržani grant šemom koja će kroz finansijsku podršku omogućiti mladima da ožive svoje izumilačke sposobnosti u ostvarljivim planovima koji će uticati na povećanje zaposlenosti mladi.

AKTIVNOST 6.8. AKCIONI PLAN

Period: januar – decembar 2022. godine

Formiranje radne grupe za izradu akcionog plana za kulturu, omladinu i sport za osobe sa invaliditetom. Tokom 2022. godine oformiranje radne grupe koju čine predstavnici MKOS i organizacija osoba sa invaliditetom za izradu petogodišnjeg akcionog plana za KOS 2023-2027.

Potrebni resursi: MKOS u saradnji sa OOI.

KOMPONENTA 7 – PRAVDA I BEZBEDNOST

(Ministarstvo pravde)

AKTIVNOST 7.1.

Period: januar – decembar 2022. godine

Izrada informativnog vodiča o pravima osoba sa invaliditetom u pravosudnom sistemu.

Ova će se aktivnost odvijati pre održavanja obuke da bi se vodič predstavio i delio tokom obuke.

Potrebni resursi: Ministarstvo pravde u saradnji sa OOI.

AKTIVNOST 7.2.

Period: januar – decembar 2022. godine

Obuka osoblja u kazneno-popravnim ustanovma.

Tokom 2022. godine biće održana obuka i predstaviti će se informativni vodič za prava osoba sa invaliditetom.

Potrebni resursi:

Pomoćni materijal obuke biće osmišljen zajedno sa predstavnicima MP i OOI.

AKTIVNOST 7.3.

Period: januar – decembar 2022. godine

Pravna zaštita osoba sa invaliditetom – sudovi, tužilaštva (kontaktirati će se Akademija pravde za uključivanje modula za prava osoba sa invaliditetom u njihovom programu obuke).

Potrebni resursi: Akademija pravde u saradnji sa OOI.

AKTIVNOST 7.4.

Period: januar – decembar 2022. godine

Ministarstvo pravde u saradnji sa organizacijama osoba sa invaliditetom će organizirati radionicu o merama koje treba preduzeti u slučajevima kada državne institucije ne sprovode zakon.

Aktivnost 7.4.1. Priznavanje prava osoba sa invaliditetom da svoja zakonska prava ostvaruju na jednakoj osnovi sa drugima.

Aktivnost 7.4.2. Informisanje gluvih i nagluvih osoba o njihovim zakonskim pravima.

Aktivnost 7.4.3. Noterske usluge o vršenju ovlašćenja gluvih i nagluvih osoba (OI)

Aktivnost 7.4.4. Uređivanje zakovnog jezika kod Notera.

Potrebni resursi: Ministarstvo pravde u saradnji sa OOI.

AKTIVNOST 7.5.

Period: januar – decembar 2022. godine.

Preduzimanje mera da se OI omogući potreban pristup za ostvarivanje svojih zakonskih prava.

Potrebni resursi: Ministarstvo pravde.

(Policija Kosova)

AKTIVNOST 7.6.

Period: januar – decembar 2022. godine.

Osnivanje radne grupe između Udruženja gluvih i nagluvih Kosova i Kosovske policije (IT stručnjaka) za osmišljavanje načina kontaktiranja policije i drugih brojeva za hitne slučajeve od strane gluvih i nagluvih osoba.

(Omogućiti gluvim osobama pristup brojevima za hitne slučajeve kao što su pozivni centar 112, policija 192, vatrogasci 193, hitna pomoć 194 i javnih služba 0800 12233).

AKTIVNOST 7.7.

Period: januar – decembar 2022. godine.

Sazvati radni sastanak (radionicu) između predstavnika Policije i Udruženja gluvih i nagluvih Kosova za izradu i objavljivanje informatora za gluve – u vezi novčanih kazni u saobraćaju!

AKTIVNOST 7.8.

Period: januar – decembar 2022. godine.

Radni sastanak sa odeljenjem za obuku u sklopu policije radi ažuriranja informacija o pravima osoba sa invaliditetom u programu za obuku policajaca.

AKTIVNOST 7.9.

Period: januar – decembar 2022. godine.

Policijske pres konferencije na nacionalnom nivou za pružanje informacija na znakovnom jeziku!

AKTIVNOST 7.10.

Period: januar – decembar 2022. godine.

Standardne operativne procedure (SOP) u slučajevima kada su počionici osobe sa invaliditetom. Formiranje radne grupe od predstavnika Policije i Organizacije osoba sa invaliditetom za izradu SOP.

AKTIVNOST 7.11.

Period: januar – decembar 2022. godine

Izgradnja i jačanje kapaciteta Policije Kosova kroz obuku policijskih službenika o zaštiti od zlostavljanja osoba sa invaliditetom kao i o specifičnostima invalidnosti.

- Izrada vodića pre održavanja obuke.

4. MONITORING I IZVEŠTAVANJE

Organizacije osoba sa invaliditetom odgovaraju Vladi Kosova, svojim članovima i pobornicima, raznim donatorima i vlastima, kao i korisnicima (odnosno osobama sa invaliditetom za čiji životi se trude da poboljšaju), prema tome sve organizacije koje su doprinele izradi "Kalendara aktivnosti" u saradnji sa Kancelarijom za dobro upravljanje i uz podršku tima projekta "Uključivo Kosovo" kojeg podržava Kancelarije EU na Kosovu uspostaviti će ekipu za nadzor i izveštavanje o napretku sprovođenja aktivnosti Kalendara.

Ekipa će biti sastavljen od predstavnika Organizacija osoba sa invaliditetom, Kancelarije za dobro upravljanje i predstavnika tima projekta „uključivo Kosovo“.

Osnovni zadatak nadzorne ekipe biće sistematsko i kontinuirano prikupljanje informacija o napretku sprovođenja aktivnosti i pravovremeno identifikovanje prepreka (ukoliko ih bude imalo) s ciljem da se predlože rešenja za eventualne prepreke.

Ekipa će izgraditi mehanizme za stalnu komunikaciju sa predstavnicima relevantnih ministarstava koji su posvećeni sprovođenju aktivnosti Kalendara 2022. godinu i pružaće podršku u slučajevima kada je to potrebno.

Nadzorna ekipa će sastavljati tromesečne izveštaje o napretku, kao i finalni izveštaj koji će biti dostavljeni Kancelariji za dobro upravljanje, Savetu za invalidnost kao i Kancelariji premijera.

ANEKS 1. TABELA AKTIVNOSTI

AKTIVNOSTI 2022			
A/A	Vremenski Period	Aktivnost	Odgovorni
Komponenta 1 – ZDRAVLJE			
1.1.	Januar- Decembar 2022	Ažurirati listu esencijalnih lekova sa potrebama predlaženim od strane organizacije osoba sa invaliditetom (OOI).	Ministartstvo Zdravlja
1.2.	Januar- Decembar 2022	Na ulazu (prijemnicama) u zdravstvenim ustanovama (GCPM – glavnim centrima porodične medicine i hitne pomoći u regionalnim bolnicama i KBCUP) postavljanje monitora koji oglašavaju informacije na jeziku znakova.	Ministartstvo Zdravlja i Asocijacija Gluvih Kosova.
1.2.1	Januar- Decembar 2022	Osigurava se dežurni broj telefona koji pomoću „tablet računara” pruža „onlajn” usluge tumačenja jezika znakova u slučajevima kada se gluve osobe obraćaju zdravstvenim ustanovama.	Ministartstvo Zdravlja i Asocijacija Gluvih Kosova..
1.3.	Januar- Decembar 2022	Opremljivanje službe za neonatologiju/ginekologiju u sklopu KBCUP i svih regionalnih bolnica su uređajima koji omogućavaju ranu identifikaciju oštećenja/ gubitka sluha.	Ministartstvo Zdravlja
1.4.	Januar- Decembar 2022	Opremljivanje službe za ginekologiju i akušerstvo u sklopu KBCUP i regionalnih bolnica sa hidrauličnim stolicama za ginekološke preglede i akušerstvo žena sa invaliditetom.	Ministartstvo Zdravlja
1.5.	Januar- Decembar 2022	Formirati radnu grupu, koju sačinjavaju predstavnici relevantnih ministarstva (odnosno MZ, MONTI i MFRT), predstavnici udruženja OI i drugih interesnih skupina kako bi se osmislila formula koja bi omogućila finansiranje i proširenje neprekidnih usluga za osobe sa invaliditetom.	Ministartstvo Zdravlja
Komponenti 2 – EDUKIMI & ARSIMI			
2.1	3 Decembar 2022	Na prvom času koji će se odvijati 3. decembra (povodom međunarodnog dana osoba sa invaliditetom), učenici osnovnog i nižeg srednjeg obrazovanja biće informisani o invaliditetu	MONTI, ODO, Skole
2.2	Januar- Decembar 2022	Izgraditi pristup u 10 osnovnih i nižih srednjih škola i 5 u viših srednjim školama u 15 opština	MASHTI, ODO
2.3	Januar- Decembar 2022	Zaposliti dva nastavnika za čitanje i pisanje na Brajevom pismu i orijentaciju za slepu decu u	MONTI
2.4	Januar- Decembar 2022	Pokrenuti proces izrade sinteze govora na albanskom jeziku,	MONTI

2.5.	Januar- Decembar 2022	Akreditacija programa Brajevog pisma i pružanje obuke za nastavnike	MONTI, AGK, KAA, Resursni Centar "Majka Tereza"
2.6.	Januar- Decembar 2022	Povećanje broja zaposlenih asistenata u školama. Zaposleno 100 asistenata. Zapošljavanje 3 (tri) asistenata za jezik znakova u Resursnom centru "Majka Tereza" u Prizrenu, za pružanje podrške deci sa oštećenim sluhom.	MONTI, ODO, Resursni Centri
2.7.	Jul – Avgust 2022	Izrada plana za pružanje neformalnog obrazovanja u resursnim centrima za decu i mlade sa smetnjama u razvoju i invaliditetom.	MONTI, Resursni Centri, OOI
2.8.	Januar- Decembar 2022	Funkcionalizacija i izgradnja kapaciteta timova za pedagoško ocenjivanje u opštinama vezano sa specifičnostima vrsta invalidnosti.	MONTI, ODO, Resursni Centri, OOI
2.9..	Januar- Decembar 2022	Izrada instrumenata za identifikaciju i procenu teškoća u učenju od strane školskih psihologa.	MONTI, Dep. Psihologije, (UP), ODO, škole, Savet Evrope
2.10.	Januar- Decembar 2022	Akreditacija znakovnog jezika kao drugi maternji jezik za nastavnike	MONTI, AGK, Resursni Centar "Majka Tereza", Savet Evrope
2.11.	Januar- Decembar 2022	Akreditacija kvalifikacije (5 nivoa) za tumače znakovnog jezika	MONTI, Savet Evrope
2.12.	Januar- Decembar 2022	Obuka direktora i nastavnika viših srednjih škola o pristupačnosti i obrazovanju učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom.	MONTI, ODO Savet Evrope
2.13.	Januar- Decembar 2022	Obuka nastavnika 25 škola o pristupačnosti i obrazovanju učenika sa invaliditetom.	MONTI, ODO, Skole, Savet Evrope
Komponenti 3 – PUNĚSIMI			
3.1.	Januar- Decembar 2022	Odlukom premijera na osnovu Zakona o profesionalnom osposobljavanju, rekvalifikovanju i zapošljavanju osoba sa invaliditetom ustanove se obavezuju da tokom 2022. godine ispune kvotu zapošljavanja osoba sa invaliditetom.	Kancelarija Premijera
3.2.	Januar- Decembar 2022	Inspektorat za rad je dužan izvršiti kontrolu sprovođenja zakona za zapošljavanje OI od strane institucija.	Ministarstvo Financija, Rada, i Transfera
Komponenti 4 – QASJA			
4.1.1	Januar- Decembar 2022	Regulisati fizički pristup objektima/centrima za sticanje vozačke dozvole (zgrade u kojima se organizuju ispiti za sticanje vozačke dozvole);	MŽSPPI

4.1.2	Januar- Decembar 2022	U sklopu auto-škola treba da postoji namenjeno i adaptirano vozilo (sa pomoćnom opremom za vožnju) za osobe sa invaliditetom u svim opštinama Republike Kosovo;	Radna grupa za AN za licenciranje auto-skola.
4.2.1	Januar- Decembar 2022	Snabdevanje Prištinskog aerodroma sa standardnim invalidskim kolicima koja se koriste u putničkoj kabini aviona za prebacivanje, smeštaj i premeštaj osoba sa invaliditetom, slično drugim aerodromima bilo u regiji ili šire;	Departament Civilne Avijacije
4.2.2	Januar- Decembar 2022	Informativni šalter za putnike treba biti opremljen tablet računarem (I-Pad) za komunikaciju sa tumačem znakovnog jezika (ovaj uređaj omogućava kontakt sa službom tumača znakovnog jezika)	Departament Civilne Avijacije
4.3.	Januar- Decembar 2022	Međugradski saobraćaj, autobusi, obezbediti pristupačnost (prilagodba autobusa sa rampama, zvučnim najavama i informacijama) za osobe sa invaliditetom;	MŽSPPI
4.4.	Januar- Decembar 2022	U procesu licenciranja uključiti kriterijum da taksi agencije poseduju najmanje jedno prilagođeno vozilo (sa rampom/nagibom) koje omogućava prevoz osoba sa invaliditetom;	MŽSPPI
4.5.	Januar- Decembar 2022	U pet opština na Kosovu biće identifikovane prepreke i proceniće se pristupačnost otvorenog puta, javnog prostora ili trga, sa dizajnom i troškovima;	MŽSPPI
4.6.	Januar- Decembar 2022	Izrada zvučne i vizualne/vizualno-svetlosne signalizacije s ciljem upozorenja, obaveštenja i snalaženja osoba sa invaliditetom i autizmom.	MŽSPPI

Komponenti 5 – MIRËQENIA SOCIALE

5.1.	Januar- Decembar 2022	Carinski zakon i akciza Kosova, da obuhvati pratnju dece i odraslih sa smetnjama u razvoju i invaliditetom koji nemaju mogućnost da voze automobil i da se im omogući oslobođenje od plaćanja poreza i aksize prilikom uvoza automobila za ličnu upotrebe;	Ministarstvo Financija, Rada, i Transfera
5.2.	Januar- Decembar 2022	Oslobođenje od plaćanja poreza i aksize za vozila udruženja osoba sa invaliditetom koja su pristupačna i prilagođena za pružanje usluga;	Ministarstvo Financija, Rada, i Transfera
5.3.	Januar- Decembar 2022	Odobrenje i sprovedba nacrt zakona o ocenjivanju, priznavanju statusa, beneficijama i uslugama za osobe sa invaliditetom;	Ministarstvo Financija, Rada, i Transfera

5.4.	Januar- Decembar 2022	Restrukturiranje i ponovna izgradnja kapaciteta komisije za utvrđivanje invalidnosti i procene radne sposobnosti osoba sa invaliditetom;	Ministarstvo Financija, Rada, i Transfera
Komponenti 6 – KULTURA DHE SPORTI			
6.1.1	Januar- Decembar 2022	Podrška sportskim programima za decu sa smetnjama u razvoju i invaliditetom i uključivanje sporta u sistemu obrazovanja dece sa smetnjama u razvoju i invaliditetom.	MKOS – Departament za Sport
6.1.2	Januar- Decembar 2022	Stručno osposobljavanje sportskih instruktora za osobe sa invaliditetom (organizacije će u predlogu projekta identifikovati koji su to sportovi).	MKOS – Departament za Sport
6.1.3	Januar- Decembar 2022	Nabavka sportske opreme za sport osoba sa invaliditetom pomoću predloga projekta.	MKOS – Departament za Sport
6.1.4	Januar- Decembar 2022	Pokretanje inicijative osnivanja takmičenja u košarci u invalidskim kolicima (sa MKOS i Košarkaškim savezom).	MKOS – Departament za Sport
6.1.5	Januar- Decembar 2022	Podrška u organiziranju regionalnog turnira u košarci u invalidskim kolicima (s jednom ekipe iz Albanije, Severne Makedonije, Crne Gore i Kosova).	MKOS – Departament za Sport
6.1.6	Januar- Decembar 2022	Učešće osoba sa invaliditetom na Paraolimpijskim igrama kroz podršku programima za obuke sportista	MKOS – Departament za Sport
6.2.1	Januar- Decembar 2022	Podrška u organizovanju pozorišnih predstava u znakovnom jeziku;	MKOS – Departament za Kulturu
6.2.2	Januar- Decembar 2022	Uključivanje teme invalidnosti u program Narodnog pozorišta Kosova, kroz raspisivanje konkursa za scenarijo pozorišnih predstava s temom podizanja svesti o jednakim mogućnostima za sve.	MKOS – Departament za Kulturu
6.3.1	Januar- Decembar 2022	Olakšati pristup osobama sa invaliditetom u kulturnim ustanovama (muzeji, galerije, pozorišta, bioskopi, koncertne sale, itd.) i pratiti njihove programe posredstvom uređaja savremene tehnologije.	MKOS – Departament za Kulturu
6.3.2	Januar- Decembar 2022	Obezbeđivanje pristupa i opremanje muzeja (narodni muzej Kosova) sa monitorima za informisanje na znakovnom jeziku, od strane Ministarstva kulture.	MKOS – Departament za Kulturu
6.3.3	Januar- Decembar 2022	Izrada i ponovno štampanje kataloga Narodnog muzeja Kosova na Brajevom pismu sa taktilnim slikama.	MKOS – Departament za Kulturu
6.3.4	Januar- Decembar 2022	Opremanje Narodnog muzeja monitorom koji informiše u znakovnom jeziku. Postavljanje monitora se predlaže u kompleksu PL i u arheološkom muzeju Prizrena. <i>Potrebni resursi: MKOS</i>	MKOS – Departament za Kulturu

6.4.	Januar- Decembar 2022	Obuka i izgradnja kapaciteta za izradu, implementaciju i upravljanje projekata organizacija za osobe sa invaliditetom kao i osoba sa invaliditetom za apliciranje u javnim fondovima.	MKOS – Departament za Kulturu
6.5	Januar- Decembar 2022	Funkcionalizacija i podrška biblioteke za slepe i slabovidne osobe.	MKOS – Departament za Kulturu
6.6.1	Januar- Decembar 2022	Organiziranje nedelje filma za osobe sa invaliditetom (s temom invalidnosti);	MKOS – Departament za Kulturu
6.6.2.	Januar- Decembar 2022	Objava konkursa za scenario dokumentarnog ili kratkometražnog filma s temom „Invalidnost“.	MKOS – Departament za Kulturu
6.6.3	Januar- Decembar 2022	Ministarsvo kulture kao podržavalac “Dokufest-a” preporučiće direktorima ovog festivala prikazivanje dokumentarnih filmova s temom invalidnosti.	MKOS – Departament za Kulturu
6.7.1	Januar- Decembar 2022	Organizovanje omladinskog kampa u kome će biti predstavljena kultura gluvih i nagluvih osoba i znakovnog jezika (uz inkluzivno učešće).	MKOS – Departament za Omladinu
6.7.2	Januar- Decembar 2022	Podrška sportskim aktivnostima između mladih sa i bez invaliditeta.	
6.7.3	Januar- Decembar 2022	Podrška „Kvizu znanja“ za mlade sa invaliditetom.	MKOS – Departament za Omladinu
6.7.4	Januar- Decembar 2022	Podrška projekata kreativne i zanatske industrije.	MKOS – Departament za Omladinu
6.7.5	Januar- Decembar 2022	Podrška mladima sa invaliditetom biće obezbeđena kroz programe stručnog osposobljavanja za preduzetništvo i “meke veštine”.	MKOS – Departament za Omladinu
6.7.6	Januar- Decembar 2022	Podrška mladima sa invaliditetom za samozapošljavanje	MKOS – Departament za Omladinu
6.8.	Januar- Decembar 2022	Formiranje radne grupe za izradu akcionog plana za kulturu, omladinu i sport za osobe sa invaliditetom. Tokom 2022. godine oformiranje radne grupe koju čine predstavnici MKOS i organizacija osoba sa invaliditetom za izradu petogodišnjeg akcionog plana za KOS 2023-2027.	MKOS i OOI

Komponenti 7 – DREJTËSIA DHE SIGURIA

7.1.	Januar- Decembar 2022	Izrada informativnog vodiča o pravima osoba sa invaliditetom u pravosudnom sistemu.	Ministarstvo Pravde
7.2.	Januar- Decembar 2022	Obuka osoblja u kazneno-popravnim ustanovama.	Ministarstvo Pravde

7.3.	Januar- Decembar 2022	Pravna zaštita osoba sa invaliditetom – sudovi, tužilaštva (kontaktirat će se Akademija pravde za uključivanje modula za prava osoba sa invaliditetom u njihovom programu obuke).	Ministarstvo Pravde
7.4.	Januar- Decembar 2022	Ministarstvo pravde u saradnji sa organizacijama osoba sa invaliditetom će organizirati radionicu o merama koje treba preduzeti u slučajevima kada državne institucije ne sprovode zakon.	Ministarstvo Pravde
7.4.1	Januar- Decembar 2022	Priznavanje prava osoba sa invaliditetom da svoja zakonska prava ostvaruju na jednakoj osnovi sa drugima.	Ministarstvo Pravde
7.4.2	Januar- Decembar 2022	Informisanje gluvih i nagluvih osoba o njihovim zakonskim pravima.	Ministarstvo Pravde
7.4.3	Januar- Decembar 2022	Noterske usluge o vršenju ovlašćenja gluvih i nagluvih osoba (OI)	Ministarstvo Pravde
7.4.4	Januar- Decembar 2022	Uređivanje zakovnog jezika kod Notera.	Ministarstvo Pravde
7.5.	Januar- Decembar 2022	Preduzimanje mera da se OI omogući potreban pristup za ostvarivanje svojih zakonskih prava.	
Policia e Kosovës			
7.6	Januar- Decembar 2022	Osnivanje radne grupe između Udruženja gluvih i nagluvih Kosova i Kosovske policije (IT stručnjaka) za osmišljavanje načina kontaktiranja policije i drugih brojeva za hitne slučajeve od strane gluvih i nagluvih osoba.	Policia Kosova i OOI
7.7	Januar- Decembar 2022	Sazvati radni sastanak (radionicu) između predstavnika Policije i Udruženja gluvih i nagluvih Kosova za izradu i objavljivanje informatora za gluve – u vezi novčanih kazni u saobraćaju!	Policia Kosova i OOI
7.8	Januar- Decembar 2022	Radni sastanak sa odeljenjem za obuku u sklopu policije radi ažuriranja informacija o pravima osoba sa invaliditetom u programu za obuku policajaca.	Policia Kosova i OOI
7.9	Januar- Decembar 2022	Policijske pres konferencije na nacionalnom nivou za pružanje informacija na znakovnom jeziku!	Policia Kosova i OOI
7.10	Januar- Decembar 2022	Standardne operativne procedure (SOP) u slučajevima kada su počionici osobe sa invaliditetom.	Policia Kosova i OOI
7.11	Januar- Decembar 2022	Izgradnja i jačanje kapaciteta Policije Kosova kroz obuku policijskih službenika o zaštiti od zlostavljanja osoba sa invaliditetom kao i o specifičnostima invalidnosti.	Policia Kosova i OOI
	3 Decembar 2022	Godisnja Konferencija	KDU i OOI

